

Asia: VN/16819/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle kansaneläkelain, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain sekä eräiden muiden etuuslakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Pyydämme ystävällisesti ottamaan kantaa ehdotuksiin sekä tarvittaessa tuomaan esiin myös perustelut näkemyksillenne.

Voitte halutessanne tuoda esiin myös sellaista keskeistä tietoa, joka näkemyksenne mukaan vaikuttaa esityksen vaikutusten arviointiin.

-

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen sosiaaioikeudellinen seura ry

- Socialrättsliga sällskapet i Finland rf

PL 145, 00251 Helsinki 25

Yhteystiedot - Suomen sosiaaioikeudellinen seura ry (sosiaaioikeus.fi)

Helsinki 20.7.2024

Suomen Sosiaaioikeudellinen seura ry:n lausunto hallituksen esitysluonnoksesta eräiden etuuksien ikärajan nostamisesta Lausuntopyyntönumeron diaarinumero: VN/16819/2024

Esityksen keskeinen sisältö

Esityksen mukaan kansaneläkkeen, takuueläkkeen, sairauspäivärahan sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutusrahaetuuksien alaikäraja nostettaisiin 16 vuodesta 18 vuoteen. Vammaisetuuksista annetun lain mukaisia etuuksia ehdotetaan muutettavaksi siten, että vammaistukea jatkossa maksettaisiin alle 18-vuotiaalle lapsen vammaistukena sekä 18 vuotta täyttäneelle aikuisen vammaistukena. Eläkettä saavan hoitotuen alaikäraja nostettaisiin vastaavasti 18 vuoteen. Vammaisetuuksien saajat siirtyisivät näin ollen jatkossa aikuisille tarkoitettujen etuuksien piiriin 18 vuoden iässä nykyisen 16 vuoden iän sijasta. Lisäksi työttömyysturvalain (1290/2002) 3 luvun 1 §:stä ehdotetaan poistettavaksi mahdollisuus myöntää työttömyysetuus alle 18-vuotiaalle työnhakijalle, joka on keskeyttänyt oppivelvollisuutensa suorittamisen oppivelvollisuuslain (1214/2020) 7 §:ssä säädetyllä tavalla.

Näin kansaneläkkeen, takuueläkkeen, sairauspäivärahan ja Kansaneläkelaitoksen kuntoutusrahaetuuksien alaikäraja saatettaisiin vastaamaan ajankohtaa, jolloin nuoren oppivelvollisuuslain mukainen oppivelvollisuus viimeistään päättyy. Myös nuoren vanhempien elatusvelvollisuus jatkuu saman ajan.

Lisäksi kansaneläkelakiin ehdotetaan eräitä teknisiä muutoksia.

SSOS LAUSUNTO

Seuramme pitää esitystä liian kategorisena, koska osa esityksistä on mielestämme perusteltuja, osa taas ei. Luonnoksessa ikäraja halutaan kaikissa etuuksissa nostaa kahdeksantoista vuoteen seurauksista piittaamatta. Seuramme mielestä ikärajan nosto tulisi tehdä valikoiden ottaen huomioon vaikutukset kunkin etuuden kohdalla. Palaamme tähän kysymykseen myöhemmin.

Seuramme vastustaa sitä, että perustavaa laatua oleva muutos halutaan toteuttaa ilman laajaa keskustelua esityksen vaikutuksista. Esityksen valmistelu on tehty virkamiestyötä. Kypsä uudistuksen toteutus olisi vaatinut valmistelevalle työryhmätyötä. Vammaisjärjestöjen ja muiden alan intressiryhmien olisi tullut olla työryhmässä, jolloin esityksen vaikutukset olisi voitu ennakoida paremmin kuin esitysluonnoksessa. Luonnoksessa vaikutuksia joudutaan osin arvailemaan sen vuoksi, että loppukäyttäjät ovat olleet valmistelusta syrjässä. Erityisen huolestuttavaa on se, että

luonnoksessa muutoksen vaikutukset perheisiin ja etenkin vähätulisiin perheisiin ohitetaan pelkällä maininnalla. Vaikutuksia näiltä osin olisi tullut arvioida syvällisemmin.

Hallituksen esitysluonnoksessa esitystä perustellaan sillä, että sosiaaliturvalainsäädäntö saadaan yksinkertaisemmaksi ja tasavertaisemmaksi. Pääsyy muutokseen näyttää kuitenkin olevan säästöjen saaminen valtion talouteen. Seuramme huomauttaa, että loppukäyttäjien kohdalla taloudellinen tilanne huononee monissa perheissä, joissa etuudet jo kuusitoistavuotiaille on ollut tärkeä toimeentulon lähde. Jo nyt käsite ”työssäkäyvät köyhät” on vakiintunut, kun palkka ei enää riitä edes välttämättömiinkään menoihin. Siksi sellaisia esityksiä, joissa vähävaraisten perheiden toimeentuloa edelleen vaikeutetaan, tulisi tehdä harkitusti.

Esityksen pääasiallinen vaikutus on seuramme mielestä se, että vanhempien elatusvastuu pidentyy kahdella vuodella. Valtion vastuu vähenee ja vanhempien kasvaa. Erityisen tuhoisat vaikutukset esityksellä on perheisiin, joilla on vammaisia lapsia. Monet vanhemmat eivät voi käydä työssä vammaisen lapsen tarvitseman hoidon takia. Lisäksi ensi vuonna kodin ulkopuolella järjestettävä asumisen tuki voi maksaa peräti 500e lasta kohden kuukaudessa, johon monella vähävaraisella vanhemmalla ei ole varaa. Esityksellä otetaan nyt maksettavat tuet perheeltä pois . antamatta mitään tilalle. Seuraukset voivat olla arvaamattomat. Monessa perheessä jääkaappi pysyy tyhjänä ja perheen toimeentulo jää leipäjonosta saatavan avun varaan. Toimeentulotuen pitää auttaa hankalimmissa tilanteissa. Sen saamisen kriteereitä tulee kiristää. Kotihoidon tukea tulee kehittää ja omaishoitoon panostaa, jotta muutoksen negatiiviset vaikutukset lievenevät.

Seuramme mielestä ikärajan nosto tulee tehdä valikoiden. Vain niissä etuoksien ikärajaa voidaan nostaa, joissa seuraukset eivät ole vahingollisia. Esimerkiksi Tällainen eläkkeelle pääsyn ja vammaistuen ikärajan nosto saattaa kompensoitua sillä, että nuorella säilyy oikeus lapsen vammaistukeen. Sen sijaan erityisen vahingollista olisi kuntoutusrahan ikärajan nosto. Nuorten kuntoutusrahalta siirrytään harvoin työkyvyttömyyseläkkeelle, koska kuntoutusraha edistää nuorten toimintakykyä ja motivoi nuoria kuntoutuksen piiriin. Taloudellinen stressi ja syrjäytymisriski on vähentynyt haavoittuvassa asemassa olevien nuorten kodalla. Kuntoutusrahan ikärajan nosto katkaisee tämän positiivisen kehityksen.

Esitämme, että esitystä ei vielä anneta. Valmistelua tulee jatkaa työryhmässä, jossa alan järjestöt ovat edustettuna. Tällöin voidaan rauhassa arvioida, missä etuuksissa ikärajaa on järkevää nostaa ennakoiden tarkasti seurauksia.

Mikäli esitys kuitenkin halutaan antaa, pidämme tärkeänä, että ainakin kuntoutusrahan ikäraja pidetään nykyisenä. Muussa tapauksessa on olemassa vaara, että nuorten syrjäytymisriski lisääntyy erityisesti vähävaraisissa perheissä. Jopa yhteiskuntarauha voi järkkyyä muutoksen seurauksena.

Seuramme yhteyshenkilö näissä asioissa on puheenjohtaja Yrjö Mattila, osoite Koukkutie 4, 17200 Vääksy, puhelin 040-7154166, sähköposti yrjo.mattila@helsinki.fi.

Mattila Yrjö
Suomen sosiaaioikeudellinen seura ry